

Täysistunto

Torstai 19.11.2020 klo 15.59—20.17

7. Lakialoite laiksi opintotukilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lakialoite LA 29/2020 vp Heikki Vestman kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Mennään keskusteluun. — Edustaja Vestman, aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja.

Keskustelu

18.20 **Heikki Vestman kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työn pitäisi kannattaa aina ja varsinkin talouskriisin keskellä, mutta työ ei Suomessa ole kaikille kannattavaa, ei varsinkaan, jos teet yhteiskunnan mielestä liiaksi töitä. [Eduskunnasta: Oho!] Yhteiskunta rankaisee vuosittain kymmeniätuhansia opiskelijoita perimällä opintotukea takaisin siksi, että nämä ovat olleet systeemin mielestä liian ahkeria ja ylittäneet siten opintotuen tulorajat.

Käsittelyssä olevassa lakialoitteessa esitetään opintotuen tulorajoista luopumista kokonaan väliaikaisesti vuoden 2020 osalta. Jo huhtikuussa tekemäni lakialoitteen tarkoitus oli vastata erityisesti kausityöntekijöiden tarpeeseen, mutta aloitteen käsittely on eduskunnassa viivästynyt, eikä hallitus ole muutoinkaan tähän aloitteeseen tarttunut.

Matkustusrajoitusten vallitessa ulkomaisen työvoiman tulo maahan on vaikeutunut. Kriisin keskellä tarvitsemme kynnelle kykenevät töihin niille aloille, joilla töitä on. Työvoimapulaa lienee kausityössä ensi vuonnakin, kuten tänä vuonnakin on ollut esimerkiksi alkutuotannossa, ja tulorajoista olisikin syytä luopua korona- ja talouskriisin vuoksi myös ensi vuodeksi.

Ahkerat opiskelijat ovat merkittävä työvoima Suomessa. Tilastokeskuksen mukaan yli puolet täysi-ikäisistä opiskelijoista käy opintojen ohella työssä. Tämä tarkoitti vuonna 2018 jopa yli 200 000:ta työssäkäyvää täysi-ikäistä opiskelijaa. Toisaalta tämä tarkoittaa, että yli 200 000 täysi-ikäistä opiskelijaa ei käy opintojen ohessa työssä.

Nykyisin opiskelijalla voi olla opintorahan lisäksi muita veronalaisia tuloja kalenterivuodessa se määrä, jota kutsutaan vapaaksi tuloksi. Kullekin opiskelijalle muodostuu henkilökohtainen vapaan tulon vuosituloraja sen perusteella, kuinka monta opintotukikukautta opiskelija käyttää. Vuosituloraja lasketaan siten, että tuloja voi olla 696 euroa jokaista tukikukautta kohti ja 2 078 euroa jokaista tuetonta kuukautta kohti.

Liian matalien tulorajojen seurauksena Kela on perinyt tänä vuonna yli 40 000 opiskelijalta opintotukea takaisin siksi, että nämä ovat olleet liian ahkeria ja tehneet liikaa töitä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2020 vp

Tämä takaisinperintä toteutetaan, vaikka opiskelija olisikin edennyt riittävästi opinnoissaan. Matalat tulorajat aiheuttavat opiskelijoille keinotekoista niukkuutta ja köyhyyttä. Työtä jää tekemättä, hyvinvointia syntymättä, verotuloja jää kertymättä. Tässä ei kerta kaikkiaan ole mitään järkeä.

Arvoisa puhemies! Palkansaajien tutkimuslaitos selvitti taannoin opintotuen tulorajojen korottamista ja totesi, että tuntuva korottaminen parantaisi julkisyhteisöjen nettotuloja noin 6 miljoonalla eurolla vuodessa. Julkinen talous siis vahvistuisi, työnteko lisääntyisi, ja opiskelijoiden elintaso ja hyvinvointi paranisivat.

Jätinkin reilu vuosi sitten lakialoitteen opintotuen tulorajojen pysyvistä korottamisesta 50 prosentilla. Tämä tarkoittaisi, että yhdeksän tukikuukautta käyttävä opiskelija saisi tienata reilut 18 000 euroa vuodessa. Tämä lakialoite on kuitenkin hautautunut tänne eduskunnan käsittelyyn.

Elokuussa valtiovarainministeriön virkamiehet asettuivat tukemaan esitystä tulorajojen korottamisesta 50 prosentilla. Myös Suomen ylioppilaskuntien liitto asettui tällä viikolla tukemaan tätä esitystä, koska se lisäisi opiskelijoiden hyvinvointia. Opintotuen tulorajojen korottaminen sisältyy kokoomuksen vaihtoehtobudjettiin.

Jostain syystä vasemmistohallitus ei kuitenkaan ole ollut valmis nostamaan tulorajoja ja näin helpottamaan opiskelijoiden ahdinkoa. Miksi ihmeessä hallitus tyrmäsi valtiovarainministeriön virkamiestenkin kannattaman esityksen? Eikö ole järjetöntä ylläpitää tätä kurjuuttavaa systeemiä? Vaikka opiskelijoiden mahdollisuudet ja hyvinvointi eivät kiinnostaisikaan, niin eikö edes tämä tutkittu 6 miljoonaa euroa lisää verokertymää kelpaa? Onko niin, että kun miljardit vilisevät velaksi, niin miljoonatuloilla ei ole enää merkitystä? Ilmeisesti näin.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on siis keväällä jättämäni aloite tulorajojen väliaikaisesta poistamisesta työllisyyden ja kohtaanto-ongelmien helpottamiseksi. Luonnollisesti oletan ja toivon, että lakialoitteen käsittelystä vastaava sivistysvaliokunta ymmärtää, että työvoiman kohtaanto-ongelmat jatkunevat myös ensi vuonna ja aloite on syytä käsitellä. Opintotuen tulorajat tulee poistaa ensi vuodeksi kokonaan ja korottaa niitä pysyvästi 50 prosentilla aiemman lakialoitteen mukaisesti.

18.26 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Vestmanin aloitteessa esitetään opiskelijoiden vapaan tulorajan väliaikaista poistamista. Olisi myös mahdollista edetä niin, että tuloraja poistettaisiin pysyvästi. Kolmas vaihtoehto on, että opiskelijoiden tulorajaa korotettaisiin 50 prosenttia. Kaikki ovat hyviä ja kannatettavia ehdotuksia, mittakaava on vain hieman erilainen. Opintotukiasioissa edustaja Vestmania kannattaa kuunnella.

Suomen ylioppilaskuntien liitto päätti marraskuussa 2020 ottaa tavoitteekseen, että opintotukea nostavan opiskelijan olisi mahdollista tienata 18 000 euroa vuodessa ilman, että tulot vaikuttavat opintotukeen. Opiskelijat ovat tulevaisuutemme ja opintotuen kokemusasiantuntijoita. Kannattaa kuunnella opiskelijoita.

Esitys opintotuen korottamisesta 50 prosentilla oli mukana kokoomuksen vaihtoehtobudjetissa vuodelle 2020. Uskon, että tämä tavoite säilyy myös tulevissa vaihtoehtobudjetissamme. Kokoomusta kannattaa kuunnella.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen tekemä selvitys opintotuen tulorajan vaihtoehdosta luovutettiin 17. tammikuuta 2019 silloiselle ministerille Sampo Terholle. Selvityksen mukaan vuositulorajan nostaminen 12 000 eurosta 18 000 euroon lisäisi valtion verotuloja 5,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Palkansaajien tutkimuslaitosta kannattaa kuunnella.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2020 vp

Työnantajien kannalta vastavalmistuneista mieluisimpia työnhakijoita ovat he, joilla on takanaan sujuvasti sujuneet opinnot ja sen rinnalla jo työkokemusta useamman kuukauden ajalta. Työnteko opiskelun ohella parantaa valmiuksia ja viestittää ahkeruudesta. Työnantaja kannattaa kuunnella. Toivon, että hallitus kuulee.

18.29 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa puhemies! Muistan, kun tämä edustaja Vestmanin hyvä lakialoite jätettiin kuluvan vuoden huhtikuussa, että silloinhan tällä haettiin helpotusta myös muun muassa monien maatilojen, kuten vaikkapa marjatilojen, kausityöläisongelmiin. No, kesä meni, ja onneksi myös niitä kausityöläisiä saatiin, mutta silti tämän lakialoitteen tarve on vain korostunut muun muassa hoitoalalla, jossa tarve opiskelijoiden työpanokselle olisi tällä hetkellä valtava.

Toki se suurin syy tämän lakialoitteen kannattamiseksi on opiskelijoiden heikentynyt taloudellinen asema tämän koronakriisin keskellä. Monilla kevään koronasulku venytti opintojen loppuun saattamista. Osalta taas koronakriisi vei harjoittelupaikat tai talven kuluja varten tarvittavan kesätyön. Siksi nyt olisi mielestäni yhteiskunnan aika tulla vastaan opiskelijoita ja luopua opintotuen tulorajoista kokonaan väliaikaisesti vuoden 2020 osalta.

Toki, arvoisa puhemies, tämän koronakriisin jälkeen voisi olla paikallaan ylipäättään käydä keskustelua tästä opintotuen tulorajan järkevyydestä. Ainakaan omaan järkeen se ei kovin hyvin mahdu, että opiskelijaa rangaistaan siitä, että hän tekee opintojensa ohella töitä. Esimerkiksi vuonna 2018 näitä opintotuen takaisinperimisiä tehtiin peräti 40 000 — siis 40 000. Mietin vain, onko tässä mitään järkeä vai voitaisiinko esimerkiksi Kelan asiantuntevaa henkilöstöresurssia hyödyntää paremmin jossain muussa asiassa kuin opiskelijoiden liian työnteon valvonnassa.

18.31 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Ahkeruuden, opiskelun, työnteon ja yrittäjyyden tulisi todellakin aina kannattaa, mutta kuten on jo edellä on kuultu, valitettavasti näin ei yhteiskunnassamme läheskään aina ole.

Edustaja Vestmanin aloite on erittäin kannatettava, ja suuresti toivon, että tämä aloite etenisi. Edellisissä kolmessa puheenvuorossa on hyvin kuvattu perusteluja sille, miksi tämä aloite on niin tarpeellinen. — Kiitos.

18.31 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Keskustelu opintotuen tulorajojen nostamisesta on tärkeää, ja on hienoa, että se tämän lakialoitteen myötä tulee jälleen esille. Toivottavasti tämä laki saadaan voimaan vielä ensi vuodeksi, koska koronakriisi ei toistaiseksi näytä hellittävän.

Opintotuen saaminen rajoittaa merkittävästi opiskelijoiden mahdollisuuksia työnteokseen. Ei ole oikein, että opiskelijoita rangaistaan paremman toimeentulon tavoittelusta. Meidän tulee ehkäistä opiskelijaköyhyyttä eikä ylläpitää rakenteita, jotka pakottavat siihen. Tulorajojen seuraaminen on monille stressaavaa, ja inhimilliset virheet saattavat aiheuttaa taloudellisia haasteita. Korkeammat tulorajat helpottaisivat opiskelijoiden arkea ja tukisivat heidän toimeentuloaan. Tämä olisi erityisen tärkeää nyt, kun etäopiskelu ja vähentyneet sosiaaliset kontaktit aiheuttavat monille henkistä kuormitusta ja yksinäisyyttä ja sitä kautta lisäävät tarvetta myös mielenterveyspalveluille. Meidän täytyy luottaa opiskelijoihimme, siihen, että he haluavat opiskella ja valmistua. Opintotuki on tuskin kenellekään syy opiskella. Opintotuen tulorajojen nostaminen olisi erittäin tärkeää meidän opiskelijoillemme ja osoitus siitä, että me haluamme ehkäistä opiskelijaköyhyyttä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 148/2020 vp

18.33 **Matias Marttinen kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Vestman on tehnyt erinomaisten lakialoitteiden, jotka tarttuu erittäin ajankohtaiseen ja myös kipeäänkin aiheeseen eli opintotuen tulojen rajoitukseen. Edustaja Vestman on esittänyt ratkaisua tähän kausityöntekijäkysymykseen, joka on koronakriisin aikana ollut täällä Suomessa erittäin vaikeasti ratkaistavissa, ja mikä sen parempi ehdotus tähän olisikaan ollut kuin se, että suomalaiset opiskelijat olisi vapautettu tämän vuoden osalta opintotuen tulojen rajoista, jotta taas vastaavasti heitä olisi voitu kannustaa tekemään töitä ja tätä asiaa olisi voitu sitten ratkaista. On tietysti valitettavaa, että tämä aloite on vasta nyt meidän käsittelyssämme ja asia on ikään kuin viivästynyt, mutta kuten edustaja Vestmanin hyvin totesi tuossa esittelypuheenvuorossaan, niin tämä itse ongelma ei ole kyllä hävinnyt yhtään minnekään. Ja kun kuitenkin edessämme on vielä pitkä aika, jolloin korona on täällä keskuudessamme, niin on erittäin tärkeää ja perusteltua, että tämä keskustelu nyt joka tapauksessa käydään.

Herra puhemies! Ajattelen näin, että Suomessa yhteiskunnan täytyy jokaisessa tilanteessa kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen ja että kaikissa tilanteissa ahkeruus, työnteko, ponnistelu ja eteenpäin pyrkiminen on aina kannustavampaa ja palkitsevampaa kuin se, että jää paikalleen eikä yritä eikä lähde. Tämän vuoksi monet hallitukset peräjälkeen ovat päättäneet laskea työn verotusta keveämmäksi, ja nimenomaan työntekoon on haluttu kaikilla tulotasoilla myös vaikuttaa. Mutta, herra puhemies, on yksi ryhmä Suomessa, jonka asia on tämän osalta unohdettu, ja se on opiskelijat, koska opintotuen tulojen rajoja on korotettu viimeksi yli kymmenen vuotta sitten. Ja tämä tarkoittaisi sitä, että käytännössä opintotuen osalta tämä opiskelijoiden tulojen tarveharkinta on koko ajan kiristynyt, eli toisin sanoen vuosi vuoden perään on entistä vähemmän kannattavaa tehdä töitä verrattuna siihen, mitä se aikaisemmin taas vastaavasti on ollut. Ja tältä osin näkisin näin, että olisi täysin perusteltua, että opintotuen tulojen rajoja korotettaisiin tämän kriisivaiheen jälkeen pysyvästi sillä 50 prosentilla, mistä on tehtynä Palkansaajien tutkimuslaitoksen erinomainen esitys, joka myös todistaa sen, että tämä muutos olisi itse asiassa julkisen talouden kannalta positiivisesti sitä vahvistava. Ja näin ollen siis tästä oikeastaan siirtyy pallo seuraavana maan hallitukselle, ja kysymme, milloin opintotuesta vastaava ministeri ottaa tämän asian nyt hoidettavakseen ja tuo nämä välttämättömät esitykset eduskunnan käsittelyyn, jotta niillä yli 40 000 opiskelijalla, jotka ovat mukamas tehneet liikaa töitä, säilyvät kannusteet työntekoon ja opintojen eteenpäin viemiseen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.